Undersøkelse av barn uten pårørende til stede

Ved intime undersøkelser av barn er det viktig at legen tar forholdsregler, spesielt når foreldrene ikke er til stede, slik at barnet ikke skal få negative opplevelser og for å unngå at det i ettertid oppstår beskyldninger og misforståelser.

Ellen Økland Blinkenberg
ellenblink@gmail.com
Rådet for legeetikk
Den norske legeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

En mor innklaget familiens fastlege til Rådet for legeetikk fordi han foretok rektal eksplorasjon på datteren på 13 år uten at moren selv eller en annen voksen person var til stede. Moren viste til hva som er vanlig praksis ved for eksempel gynekologiske undersøkelser.

Moren hadde bestilt legetime for datteren bl.a. på grunn av mageplager av flere ukers varighet. Moren hadde planlagt å gå sammen med datteren til legen, men ble forhindret, slik at datteren møtte alene til konsultasjon. Legen utførte rektal eksplorasjon som ledd i undersøkelsen. Datteren var oppskaket etter hendelsen, som hun åpenbart hadde opplevd som krenkende. Datteren visste heller ikke hvorfor undersøkelsen var blitt foretatt.

Legen skrev i sitt tilsvarende svar til klagen at pasienten før undersøkelsen ble fortalt hva den gikk ut på, og at hun samtykket til undersøkelsen. Siden hun møtte alene til legetimen, antok legen også at moren samtykket til at en slik undersøkelse ble gjennomført, og han så derfor ingen grunn til å ha en tredje person i rommet. Videre skrev legen at undersøkelsen var rask og uproblematisk, at han opplevde å ha en god dialog med pasienten og at det var en avslappet atmosfære.

I sin uttalelse uttrykte Rådet for legeetikk forståelse for at innklagede lege mente at det var indikasjon for rektal eksplorasjon. Men slik rådet ser det, er 13 år en svært sårbar alder. En lege kan ikke forvente at en jente på denne alderen er moden nok til alene å forstå konsekvensene av å si ja eller til å gi et meningsfylt samtykke til at det blir utført rektal eksplorasjon. At hun samtykket til undersøkelsen, er ikke overraskende, all den tid en lege har betydelig autoritet i en konsultasjonssituasjon.

Siden moren var kjent med konsulta-

Illustrasjonsfoto Colourbox

sjonen, mente rådet at legen burde ha kontaktet moren per telefon og informert om at det var indikasjon for å utføre undersøkelsen. På denne måten ville moren hatt anledning til å foreslå at undersøkelsen ble utsatt til hun selv kunne være til stede sammen med datteren, eventuelt kunne hun ha diskutert undersøkelsen med datteren og kanskje blitt enig om at den kunne utføres dersom en sykepleier var til stede.

Rådet var uenig med innklagede lege i at det var unødvendig å ha en tredje person til stede ved undersøkelsen. På linje med gynekologisk undersøkelse hos unge kvinner er rektal eksplorasjon hos barn en intim undersøkelse som krever ekstra varmsomhet og nødvendig forberedelse. Dette innebærer bl.a. at barnet bør ha ekstra trygghet ved at en sykepleier eller en annen person som barnet har tillit til, er til stede ved undersøkelsen. Rådet påpekte også at det er viktig for legen å beskytte seg selv mot mulige beskyldninger og misforståelser

ved å ha en tredje person til stede ved slike undersøkelser.

Etiske regler for leger, kapittel I § 2, slår fast:

«Legen skal ivareta den enkelte pasients interesse og integritet. Pasienten skal behandles med barmhjertighet, omsorg og respekt. Samarbeidet med pasienten bør baseres på gjensidig tillit og skal, der det er mulig, bygge på informert samtykke.»

Rådet mente at innklagede lege ikke i tilstrekkelig grad ivaretok pasientens integritet ved undersøkelsen og ga derfor kritikk for måten den ble utført på.

Manuskriptet ble mottatt 13.6. 2010 og godkjent 27.7. 2010. Medisinsk redaktør Petter Gjersvik.